

VIDELA SAM BOGA¹ DA LI ĆE MI IKADA BITI JASNO?

159,963.3
159,964

Ključne reči:

homo mystics, san, vizija, psihopatološko-mistično, diferencijalna dijagnoza.

Da li je san jedan od načina ispoljavanja „homo mysticus“, da li je to moguće kroz viziju? U ovom radu, a na osnovu transkripta sna pacijentkinje Nine, bavim se razumevanjem vizije.

Definisana kao parapšiholoski fenomen, ili neobična duhovna pojava, viziju možemo posmatrati barem na tri načina: kao pravu viziju, kao psihopatološki fenomen (sumanutost i halucinaciju), i kombinovano iskustvo (viziju sa psihopatologijom i psihopatologiju sa vizijom). Mnogi se pitaju da li je dobra diferencijalna dijagnoza uopšte moguća? Grofovi nas uveravaju da prave vizije imaju kvalitet transpersonalnog, da u nekom vremenskom intervalu proces bude doživljen kao unutrašnji proces, i da treba da postoji kvalitetna veza sa psihoterapeutom ili guruom za vreme bavljenja vizijom. U mojim dosadašnjim istraživanjima, pokazali su se kao važni: upečatljivost događaja, kvalitet pamćenja, kvalitet svesti, promene u ponašnju i licnosti i potreba za validacijom doživljenog.

Nina, 52. Ruskinja koja poslednjih 30 godina živi u Njujorku. Istoričarka umetnosti, koja se bavi nekretninama. Razvedena, dvoje dece. Depresija „praznog gnezda”².

1 Jedan od snova iz knjige: *Mala knjiga o velikim snovima*, Tijane Mandić u rukopisu. Smatram da je jedna od funkcija snova vizionarska.

2 Skupina problema koji nastaju kod nekih ljudi kada im deca porastu, osamostale se i odu iz kuće. Tada se ljudi ponovo suoče sa mnogim razvojnim problemima, naročito separacionm.

Ležim na svom krevetu i spremam se da spavam. Oko deset sati je. Dan je bio običan, pada kiša, vetar je izuztno jak, gromovi udaraju i već godinama mislim kako će se Menhetn jednog dana odcepiti i zaploviti ka jugu. Dobro se osećam i samo mi pada na pamet kako sam spremna da umrem. Mirna, bez tuge, bez ljutnje, ja sam sve svoje poslove na ovom svetu pozavršavala. Bože, uzmi me. Ja sam spremna.

Ali kako da umrem, jedino što znam o tehnikama promene svesti su meditacije i disanje, tj vezbe za porodjaj. Tako sam lako donela dvoje dece na svet, valjda tako mogu i ja lako da odem sa sveta. Dišem, ponosna sam na sebe kako posle toliko godina lepo dišem porođajne vezbe. Oči mi se sklapaju, a osećam se vrlo budna, kao da mogu da vidim kroz zatvorene kapke iako je u sobi mrak. Svest mi se pročišćava i pojavljuju se neki mirisi. Podseća na mešavinu voća i žuto narandžaste je boje. Miris je sve gušći, a ja ugledam veliko prvougaono platno iznad moje glave. Platno nije od materije, već je to svetlost. Čista svetlost.

Shvatam da sam na bolničkim kolicima, guraju me u žurbi, trči se oko mene, ali platno je stalno iznad mene. Povezana sam na različite monitore i jedan glas mi konstantno isčitava dijagnozu dehidrirala, nastala metabolička koma. Metabolički kolaps, kalijumska koma, nedotatak mnogih minerala, opšti pad, gubimo je... Operišu me. Operacija je čudna, ulaze kao nekim liftom kroz levu nogu. Ljudi su jako mali, a ja velika kao Guliver. Vezana sam za operacioni sto i ne mogu da mrdnem. Puno sitnih ljudi ulazi kroz razne tunele pokušavajući da kroz levu nogu dodje do mog desnog jajnika. Ja sam nemoćna da išta kažem. Kao da vekovi prolaze dok oni smišljaju putovanja korpama, magarcima, uspinjačama, ali izbegavaju moj polni organ jer sam po njihovoj priči nevina. Usput se svađaju, kao različite frakcije nekih religija i svaki njihov pokret ima neko simboličko značenje. Meni je prvo smešno, ali se vrlo brzo uplašim, hoće li me ostaviti da umrem jer ne umeju da priđu desnom jajniku?. To prilično dugo traje i oni neumornio smišljaju koješta.

Odjednom, osećam pokrete u svom stomaku. Kao da me neko masira, ali iznutra, kružnim pokretima, tapšanjem i bavi se mojim desnim jajnikom. Osećam smirenost i uživanje.

Sad primećujem i doktore oko mog stola, koji su veliki ko i ja i koji komentarišu „produžio joj je život za deset godina.“ Smirujem se.

Sad sam opet u svojoj sobi, i dalje sam vezana za bolnički krevet. Osećam se kao posle uspešne operacije i oči su mi otvorene. Moja soba je produžena, popunjena sredovečnim muškarcima koji pevaju na aramejskom. Pesme su bučne, ritmične i pune energije. Svi u sobi su u nekom kontrolisanom transu. U uglovima sobe,

ima flaša vina i ostavljenih parčića hleba. Ima se utisak da savršeno znaju šta rade. Zatim se ekran iznad moje glave povećava i primećujem kontinent koji liči na Evropu na kome se svašta događa. Vidim drveće, mislim da su masline, ljudi su u grčkim togama i rimskim odeždama i bosu su. Opet su jako mali a ja ogromna. Kontinent je prepun drveća i ljudi, nema zgrada, ni gradova. Ljudi se grupišu, nešto rade, trčkaju na razne strane, razilaze, i čuje se glasna himna na latinskom. Čini mi se da je neko satima pevao na latinskom a ja gledala tu zemlju. Osećam se čvrsto povezana sa tim ljudima... Ja pokušavam da posmatram događaje, razumem istorijski, ali mi nista nema smisla. Kao da mi neko drži predavanje iz istorije ali ja nista ne razumem. Pitam ima li nade, hoće li se smiriti ovi ljudi? Niko ne odgovara. Pomislim možda da pitam Boga da promenim religiju i postenem Jevrejka. Pitam Bože da li da promenim religiju? Glas odgovara: „Ne, tvoja je sasvim dobra“, ja kažem: ništa ne razumem ove ljude i šta to rade, niko ne odgovara.

Zatim se pojavljuje lice smeđeg muškarca koje popunjava ceo ekran i ne znam da li me te oči gledaju sa simpatijama ili ne. Osećam se krivo zbog abortusa koji sam imala. Nije to isto biće kao ono što mi je malopre odgovaralo. Ruska muzika se čuje i počinju pravoslavne pesme. Lice dobija telo mladog muskarca koji silazi niz drvo ka nekoj ženi koja mi nije simpatična. Ni taj muskarac mi nešto ne uliva poverenje. Deluje kao da mu je i žena i majka. U tom trenutku, primećujem da mi je soba puna ljudi. I velikih i malih, ispod mog kreveta. Svi razgovaraju o religijama. Iznad glave mi je neki travar i njegova pomoćnica, koji pričaju o raznim travama koje su dobre i za telo i za dušu. Postaje mi jako dosadno. Vrpeljim se po krevetu i gnjave me ti rituali i priče. Na svu sreću se završe i ljudi napuštaju moju sobu.

Tada se ekran pomera u zidove. Neverovatnom brzinom, kroz sva četiri zida teku filmovi. Ja sam u klopci. Meni krevet počinje da se diže. Neka sila želi da izbaci krevet kroz prozor u Hadson. Uplašena sam. Kao da neko hoće da me izbaci i sa kreveta i kroz prozor. Ustajem i odlazim u sobu kod gošće koja je kod mene već nedelju dana, Anne kojoj pokušavam da objasnim šta mi se događa, ali ona nije ni malo zainteresovana, već mi daje veliku baterijsku lampu i kaže bori se svetlom. Kaže pali i gasi lampu dok ne svane, i ode da spava.

Čučim u ćošku kreveta, zatvaram oči, palim lampu i okrećem svetlost ka likovima za koje mislim da su đavo. Najveća panika je što ne razlikujem Boga od djavola. Kad usmerim snop svetlost ka nekom liku on napravi grimasu i nestane. Ispod mog kreveta su neka mala bića koja pevaju sve vreme na jeziku koji ja nerazumem, ali ja znam da mi žele dobro. Ne znam hoću li izdržati. Filmovi po zidovima su neverovatni, brzina kojom se kreću je vrtoglava, ne znam gde jedan film počinje a drugi završava, slaba sam i umorna. Konačno se sunce probija, i ja stojim apsolutno premorena pored prozora sa baterijskom lampom u ruci posmatrajući Hadson.

Opet sam čvrsto povezana sa svetlom. Osećam se srećno... fizički i mentalno osveženo, mudro i mirno, kao da sam se fantastično naspavala.

Vraćam lampu Anni koja je nezainteresovana za moje iskustvo. Zovem najbolju drugaricu telefonom i kažem „Videla sam Boga“, ona kaže hajde nemoj da lupetaš. Zovem ćerku, ona se zabrine i najavljuje da odmah dolazi da me obiđe. Zovem Vas, vi ste suviše neodređeni i zakazujete mi sastanak za utorak. Treba mi neko sa kim da podelim svoje iskustvo. Odlazim kod sveštenika raznih veroispovesti i svi me pažljivo saslušaju ali zaključe da sam prohalucinirala. Shvatam da nije pametno pričati i začutim.

Prvi put se nalazimo dva meseca nakon njene vizije. „I, šta ćemo sada?“, kaže i prodorno me gleda. Suočena sa pričom koja može da se svrsta i u „neobične duhovne pojave“³ i u halucinacije, ja se i veoma obradujem, ali doživim konfuziju. Toliko puta sam slušala halucinacije, kako da pepoznam viziju?

U sekundi odlučujem da joj poverujem. Ispričala mi je da se tri dana posle te noći onesvestila na ulici, da su je odveli u bolnicu gde je dobila retku dijagnozu „metabolička koma“. U teškom stanju dehidriranosti, prva četiri dana je delovala psihotično, selili su je sa odeljenja na odeljenje. Nije bilo nikakve operacije, tri dana je bila na infuziji, bila vezivana za krevet zbog jake uznemirenosti, a kasnije je lečena medikamentozno. Naglo se stabilizuje i posle osam dana prvedenih u bolnici, ne priča više o viziji. Zna da je posle izvesnog perioda konzumiranja tableta za spavanje „želela da se očisti“ dijetama i zdravim životom. To čišćenje je izgleda uključivao ekstremnu dijetu; ne znamo da li je išta jela tokom dve nedelje, ne znamo ni koliko je uopšte spavala, ali mi je poznato da se bavila brzim šetnjama i dubokom meditacijom.

Razmišljam o pacijentkinji. Vrlo spontano mi je prišla pre četiri godine i rekla „Ako moram da imam psihoterapeuta, onda ste to Vi“. Kad sam je upitala zašto, odgovorila je „zbog imena i prezimena“. Nina je izuzetno zgodna žena, koja teško podnosi starenje i samoću. Depresivni problemi su se pojavili kada su joj deca diplomirala i odselila se. Sklona je zdravom životu do ekstrema. Ne puši, ne pije, šeta i vozi bicikl svaki dan, i guta silne vitamine. Sećam se koliko je bila pažljiva prema meni kad smo se upoznale, i s obzirom da je njena dijagnoza dozvoljavala šetnje po gradu, vidale smo se na raznim mestima. Ona bi organizovala naše susrete u „možda jedinjoj preostaloj mađarskoj poslastičarnici na Menhetnu“, čevapčnici „Sarajevo“, i kafiću „Borggia 2“, gde se uvek čuje slovenski jezik. Šetnje po Central parku bile su prekrasne, ali ja nisam mogla da je pratim. Pokušala je da

3 Snežana Milenković, *Psihoterapija i duhovnost, Put duševnog i duhovnog razvoja*, 2002, Čigoja, Beograd, str. 106.

mi Njujork učini kućom, označavala ga je slovenskim kodovima i ponašala se na momente kao starija sestra prema mlađoj, na koju je izuzetno ponosna, ali i strepi da se ne slomi, jer je krhka. U depresivnim periodima, izgledala je kao zapušteno nesrećna devojčica koju je trebalo hraniti, oblačiti i čuvati od sveta. Mislim da je prelomni deo našeg odnosa bila moja odluka da joj poverujem. Nina se slaže sa većinom lekara o tome kako je pred hospitalizaciju i halucinirala, ali mirno i sigurno tvrdi da je ovo iskustvo bila vizija. Od tog stava ne odustaje godinama. Imala je potrebu da mi je nekoliko puta ispriča u roku od dve godine. Prvi izveštaj sam snimila, ostale varijante su neverovatno dosledne. Tadasnja gosća Anna ne može da nam pomogne pošto ima neuroloških problema praćenih ogromnim amnezijama. Seća se da je Nina od nje tražila baterijsku lampu i ničeg više.

Iako su priče o vizijama stare kao i svet, postoje velike protivurečnosti u opisivanju i tumačenju te pojave. Raznolikost i proivurečnost u opisivanju i objašnjavanju te pojave možda ukazuje na složenost tog fenomena. Za razliku od religijske literature koja je bogata opisima vizija, psihološka literatura je sklona da vizije objasni uglavnom epileptičnim, histeričnim ili psihotičnim uzrocima. Takođe je zanimljivo spomenuti da se, sporadično, ipak dozvoljava da vizije postoje. Stavovi autora su uglavnom iracionalni po tipu: svi su šarlatani i bolesnici sem moje „Hidegard je iz Bingena“⁴. Smatram da autori na osnovu svog vaspitanja i veroispovesti „izaberu viziju“, kojoj će verovati. Termin *vizija* se izuzetno različito upotrebljava. Svrstali bismo je u parapsihološke fenomene. Suzan Blackmore⁵ smatra da su braćni par biologa, J.B i Louisa Rhine, 1930. pokrenuli novi talas parapsiholoških istraživanja, kao otpor i reakciju na pojednostavljeno materijalističko viđenje sveta. Rineovi uvode termin „eksperimentalna parapsihologija“, a Blackmoreova smatra da su parapsihološki fenomeni najjednostavnije definisani kao...“deo psihologije posvećene objašnjavanju prividno natprirodnih ili paranormalnih fenomena”⁶.

Najlakše i najelegantnije to definiše Jungovac Erich Neumann⁷, koji je smatrao da, u uz ostale definicije čoveka, treba dodati **homo mysticus-a**, jer je čovek po svojoj prirodi mistično bice. U rečniku psihologije Žarka Trebješanina, vizije se ne spominju, već samo mistički doživljaji kao stanje ekstaze, samozaborava i

4 Olver Sacs, *The Man Who Mistook His Wife for a Hat*, Picador, London, 1975, str.158-162.

5 Suzane Blackmore: “Visions from the dying brain – Near death experiences may tell us more about consciousness and the brain than about what lies beyond the grave”. (str. 507) u knjizi Richarda Grossa: *Key Studies in Psychology*, Hodder and Stoughton, 1999.

6 Ibid, str. 508.

7 Neumann Erich, *Great Mother*, Bollingen. Princeton University Press. NJ, 1991.

mističnog ujedinjenja (unio mystica) sa onostranom stvarnošću i sa Bogom.⁸ Po Slobodanu Maričiću⁹ pak, kod nas neke vizije zovu i »prikaze«. To je po njemu parapsihološki fenomen pojave bića iz paralelnih svetova, nižih ili viših od našeg. Pojavljuju se uglavnom na čudnim mestima kao što su groblja, u čudnim vremenama, na primer za vreme velikih vremenskih neprilika, i upozoravaju ljude, pomažu im da rešavaju probleme. Ako se radi o bićima iz viših svetova, one nose različite poruke. U svakom slučaju, prikaze su kao neki facilitatori u našem procesu komuniciranja. Motivacija može biti satkana od viših i nižih motiva, od sitnih egoizama do težnje čoveka ka nepoznatom, neobjašnjivom i tajanstvenim, kao i težnje čoveka da se sjedini sa božanskim¹⁰

„Neobične duševne pojave” su termin koji koristi Cortright¹¹ 1997. da bi označio preplavljenost našeg selfa duhovnim energijama ili novim oblastima iskustva koja nismo u stanju da razumemo, a ponekad ni da prepoznamo, niti integrišemo u tom trenutku.

Po Vladeti Jerotiću, vizija može da znači gledanje, viđenje uopšte, ali i viđenje nečeg nestvarnog, neku zamisao ili sliku mašte, ali i one ljude koji duhom mogu da vide. Po Jerotiću, „...vizija nije vidovnjaku u suštini strana, ona stoji u tesnoj vezi sa njegovom duhovnom strukturom, otisak je njegove imaginacije, njegove plastične fantazije, pripada dubini i reakcionoj širini njegovih osećanja kao i upravo postignutom stupnju svesti i položaju njegovog duhovnog i svetovnog obrazovanja, prožetog još i tradicijom određene religije, odnosno veroispovesti, kad je reč o vizionaru u okviru hrišćanske tradicije.”¹²

Jedan od velikih paradoksa vizije jeste taj da one imaju karakter spontanosti dok se bave se velikim i suštinskim ljudskim problemima. Prave vizije su praćene skrušenim ponašanjem, strpljenjem i sigurnošću, dok su lažne vizije praćene zbunjenošću, depresijom i obeshrabrenošću.

Odavнина se znalo da se vizije mogu indukovati drogama, hipnozom, meditacijom i senzornom deprivacijom. Isto tako je poznato da se može doći do vizije strogim postom, lišavanjem sna, meditacijama i napornim vežbama disanja. A to je, koliko sam ja shvatila, Nina nesvesno izvela.

Najveći problem za psihologiju predstavlja diferencijalna dijagnoza, razlikovanje između misticizma i psihotičnosti. Neki su pokušali da naprave reda u tim

8 Žarko Trebješanin, *Rečnik Psihologije*, Stubovi Kulture, Beograd, 2001, str. 273.

9 Slobodan Maričić, *Leksikon Parapsihologije i najveće misterije*, Beograd, 2000, str. 29

10 Jerotic, *ibid*, str.7

11 *Ibid*, str.106.

12 Jerotić, *ibid*, str. 25

oblastima ali većina sumnjičavo vrti glavom. Na kraju smo zaključili da vizija može biti normalna, patološka i parapsihološka pojava.

Po Snežani Milenković¹³, vrlo je važno je razlikovati psihoze od vizija i kliničku depresiju od „tamne noći duše“ (kad nas na izabranom putu uhvati beznadežnost, bespomoćnost, praznina, gubitak samopoverenja, smanjena motivacija, ali i prisustvo smisla za humor, milosrđa i empatije). Da bi bili uspešni u tim razlikovanjima, potrebni su nam mnogi kriterijumi. Čuveni DSM-IV tm¹⁴, sadrži u svom opusu i deskripciju kratkih psihotičnih poremećaja koje je potrebno razlikovati od vizija. Na osnovu njega definišemo psihopatologiju. S druge strane, konfuzije se ipak provlače. Sa duge liste mogućih konfuzija spomenućemo neke: narcisoidne dekompezacije: kod ljudi koji ispoljavaju ogromne potencijale, te se od njih očekuju ogromne stvari, kao što su parapsihološke sposobnosti koje bi zadovoljile njihovu nezajajžljivu potrebu da im se dive. Zatim opsesivno kompulsivne mogućnosti da se uredi kaos i vidi novi predak i red, hipomanične egzaltacije kojima nije dovoljno ovostrano, i naravno moćno i široko polje paranoidnih elaboracija. Dobar kliničar može da raskrinka bilo koju viziju i postavi osobi određenu dijagnozu.

Za razliku od toga, po Stanislavu i Kristini Grof¹⁵, za viziju je presudno:

1. značajno isticanje **transpersonalnog** u nastalom iskustvu;
2. sposobnost individue da u određenom vremenskom intervalu percipira celo iskustvo kao **unutrašnji psihološki proces**;
3. kapacitet za stvaranje i održavanje **kvalitetne veze** sa psihoterapeutom i-ili guruom.

Pretpostavljamo da možemo izučavati bar tri skupine fenomena:

1. čisto psihotični fenomeni,
2. čisto parapsihološki fenomeni,
3. psihotično-mistična iskustva.

Na primer po Lukffu, te mešavine se sastoje iz: ekstatičkog raspoloženja, doživljaja novostečenog znanja i sumanutosti sa mitološkim temama. Ali zato jasno primećujemo odsustvo konceptualne dezorganizacije.

Posle mog iskustva sa Ninom, a kasnije sam bila spremna da slušam i druga iskustva, verujem da treba obratiti pažnju na:

13 Jerotić, ibid str.111.

14 **DIAGNOSTICA AND STATISTICAL MANUAL OF MENTAL DISORDERS.** (2000 Fourth Edition). TEXT REVISION. DSM-IV-TR Published by the American Psychiatric Association. Washington, DC

15 Grof S. and Grof, C. editors, *Spiritual Emergency; When Personal Transformation Becomes Crisis*, Tarcher/ Putnam, New York, 1989, str. 112.

1. **Upečatljivost doživljaja:** ljudi koji nam pričaju svoje vizije ističu da tako nešto nikada nisu doživeli i pokušavaju na različite načine da nam komuniciraju tu različitost. Treba, dakle, umeti slušati.
2. **Kvalitet pamćenja** je takav da poseduje neverovatnu jasnoću i kao da zaboravljanje ne postoji. I suština priče i detalji ostaju netaknuti vremenom.
3. Bez obzira koliko i kako je svest izmenjena **nema konceptualne dezorganizacije**. Posle vizije, osoba misli i komunicira normalno.
4. Postoje **promene** u ponašanju koje su vidljive i dosledne sa „porukama“. Neki čak smatraju da postoje trajne promene ličnosti.
5. Potrebu za **proverom i validacijom**. I osoba koja je doživela viziju i osoba koja sluša takvo iskustvo imaju potrebu za nekom validacijom. Naravno, da bi bilo idealno, da je i Anna ušla u sobu i mogla da nam potvrdi delove priče. Skoro dve godine zajedno smo se vraćale na tu priču; obe nas je umirivalo njeno neverovatno pamćenje i kongruentnost razmišljanja, osećanja i ponašanja.

Možda drugi haluciniraju i imaju kratke psihotične epizode. Moja Nina je imala viziju. I ja imam prava i ja na svoju Hidegard iz Bingena.

Pijemo kafu u „Bordžiji 2“. „Sećate se kad sam Vam pročitala pasus iz Zohara,¹⁶ prošle godine na ovom istom mestu o viziji koja je ponekad kao ogledalo u kome se vidi samo ono što odgovara stepenu vašeg ličnog razvoja i osmišljavanja pojavnog. Takva je bila i moja vizija. Odraslog putovanja uz Drvo Života. Puno toga ne razumem, ali pamtim, možda ću neke delove naknadno razumeti. Sigurna sam da hoću. Ono što mi je jasno je da, još uvek, ne treba da umrem, da sam itekako potrebna i znam šta mi je činiti.“

Osećam kako mi se oči skupljaju i kako strahujem da će uslediti neka paranoidna elaboracija. „Moram da slikam“, kaže ona, i ode po još jednu kafu.

16 **The ZOHAR**, The First Ever Unabridged English Translation with Commentary, The Kabbalah Centre International, New York, No. 3, 2003, str. 146.

Literatura:

- DIAGNOSTICA AND STATISTICAL MANUAL OF MENTAL DISORDERS. (2000 Fourth Edition). TEXT REVISION. DSM-IV-TR Published by the American Psychiatric Association. Washington, DC
- *The Journal of TransPersonl Psychology*, Volume 39, Number 1. Transpersonal Institute, Palo Alto, 2007.
- Milenković Snežana, *Psihoterapija i duhovnost. Put duševnog i duhovnog razvoja*, Čigoja Beograd, 2002.
- Grof, S. And Grof, C. editors: *Spiritual Emergency: When Personal Transformation Becomes Crisis*, Tarcher/ Putnam, New York, 1989.
- Jerotić, V, *Mistička stanja, vizije i bolesti*, Dečije Novine Gornji Milanovac, 1992.
- Jerotić Vladeta, *Psihološko i religiozno biće čoveka*, Besedi, Novi Sad, 1996.
- The ZOHAR. The First Ever Unabridged English Translation with Commentary. The Kabbalah Centre Internatioal, New York, 2003.
- Hadži Nikolić Časlav, *Kad se vidi ono što se ne vidi. Šamani i Halucinogeni*, Itaka, Beograd, 2004.

Tijana Mandić

I SAW GOD, SHALL I EVER SEE WHAT HAPPENED?

Summary

Is a dream the means for expressing “homo mysticus”? Is such expression possible through vision? In this article, on the basis of a dream transcript from patient Nina, I tackle the question of vision and how to comprehend it in a best way.

Defined as a parapsychological phenomenon, or an unusual spiritual event, vision can be understood in at least three ways: as a real vision, as a psychopathological phenomenon (hallucination and absurdity), and as a combined phenomenon (vision with psychopathology and psychopathology with vision). Many question the very possibility of a useful differentiatonal diagnosis. Grof and Grof (1989) assure us that visions have a transpersonal quality to them, that the process can be experienced as an internal one in a given time interval, and that a valuable connection should exist between the psychotherapist or guru as the vision is being dealt with. In my investigation, I've noted the following as particularly significant: the strikingness of the event, the quality of the memory, the quality of the consciousness, changes in behavior and personality, and the need for validation of the experience.